

En Bataille paa Vindinge Gade i Aaret 1610.

Af Kai C. Uldall.

Lördagen før Jul 1610 henad Mørkningen var der stort Rykud fra Nyborg. Bønder langvejs fra havde haft Ærinder at besørge i Købstaden, nogle med Indkøb af de Købstadvarer, der skulde sættes til Livs i Juledagene sammen med de solide Hjemmeprodukter, som Kvindfolkene derhjemme havde travlt med at tillave, andre med alvorligere Forretninger, som f. Eks. Hans Povlsen fra Taarup, der den Dag maatte til Nyborg „med sit Landgilde“.

Særlig længselsfulde efter Hjemmet var vel nok de mange Karle og Bondesønner, der af Husbond var sendt til Hovning paa Slottet*), efter at Portholderen deroppe fra havde været omkring for at tilsige**).

*) Ved at sammenholde de mange under denne Sag (i Vinding H's Tgb. 1611) anførte „Karle“, der alle den Dag var paa Vej hjem fra Hoveriarbejde paa Slottet („i Slottets Arbejde“, „i Kongens Arbejde“, osv.) med Samtidens Jordebog og Ekstraskattemandtal, vil man se, at „Karlene“ med en enkelt Undtagelse ikke var selve de hoveripligtige Gaardejere eller Gaardfæstere men derimod disses Sønner eller Tjenestekarle. Husmændene derimod mødte, som man maa vente, personligt.

***) At Slottets Portholder dengang havde denne Bestilling fremgaar af Lensregnskaberne.

Der havde ogsaa været nok at udrette for at faa alt i Orden inden Festen. Nogle havde kørt Halm til Kvæget — og vel sagtens ogsaa til at strø paa Gulvet, hvor Julelystigheden skulde gaa for sig —, andre var sat til at kløve Brænde og til Gud ved hvad; men nu var det overstaaet, og man hastede med at faa spændt for Slæderne og sætte Farten hjemad.

Jens Hansen Lang fra Lundsgaard var kørende til Nyborg og havde sin Kone med sig i Vognen. De havde udrettet nogle Ærinder derinde, og formodentlig laa en god Del lækre Købmandsvarer bag i Vognen. Jens Lang hørte vist ikke til dem, der huttede sig igennem*). Nu skulde de hjem. Det vilde blive godt ud paa Aftenen, inden de naaede saa langt; men Sneen lyste for Vejen.

Da Vognen fra Slotsgade var drejet ud paa Avernakkedæmningen, der dengang førte over Graven til gamle Svendborg Landevej, saa Jens Lang to Slæder holde i Avernakke Port**) og spærre al Passage. Det var Lauridz Kuld i Maare***) („Maarud“) hans to Sønner, Hans og Mads Kuld, fik han senere at vide.

Fredsommelig spurgte Jens Lang, da han var kommen hen til Mændene, om de skortede noget eller havde brudt noget, da vilde han gerne hjælpe dem til Rette, om han kunde, eller om de biede efter nogen, de da vilde køre igennem eller rykke noget tilbage, at han kunde

---

*) Jens Hansen Lang i Lundsgaard (Frørup Sogn) var Fæster under Glorup, der havde tilmageskiftet sig Gaarden af Kongen 25. Septbr. 1580.

***) Jfr. herom O. Staggemeyer: Jordebog for Nyborg Købstad. II p. 25.

***) Lauridz Kuld i Maare var Fæster under Ravnholt-

komme frem, thi han havde noget langt hjem. Da svarede den, som holdt forrest: „Kør dør!“ men Jens Lang svarede og sagde, at han ikke kunde komme dør frem, uden Hjørnestolpen [i Porten] var aftagen. Da svarede Lauridz Kulds Søn, som holdt for: „Du skal faa Kørsel ret nu“; men Tonefaldet kan vist ikke have været imødekommende, for Jens Lang begyndte at protestere, at de ikke havde Magt at bestalde Porten, og slog paa, at han vilde tale med dem, der havde saa megen Magt som de eller nødtes til at gaa heden og bede sig Hus i Byen. Disse Ord tog imidlertid Brødrene meget ilde op, og den ene gik omkring sine Heste om til den Side, Jens Langs Heste stod, og „møtte“ (o: generede) ham og hans Heste med en Fork, saa han og hans Kone nødtes til at gaa fra Vognen og til Slottets Folk, sig at beklage. Da kom han i Tale med Jørgen Portholder og Niels Ladegaardsdreng, der fulgte ham og hans Hustru tilbage til Porten. Da de kom did, var Brødrene — eller i alt Fald den ene af dem — forsvunden og Vejen fri.

Vi har kun Jens Langs egne Ord for denne Hændelse. Muligt at han selv har været noget mere udfordrende i sin Tale overfor Lauridz Kulds Sønner og hisset dem op; men rimeligvis havde disse taget Forskud paa Juleøllet, og det lidt vel rigeligt. Ufred var de i alt Fald parat til at stifte, galt var det, og værre blev det.

Medens Jens Lang var paa Slottet for at klage, kørte Hans Povlsen fra Taarup hjemad. Da han kom udenfor Avernakke Port ovenpaa Bakken, kom en af Lauridz Kulds Sønner løbende tilbage fra sin Slæde mod ham og slog ham over Herden (o: Skulderen), som han sad i sin Slæde, saa han maatte undløbe Slæden.

Ikke bedre gik det Jacob Hansen fra Kullerup. Da han i sin Slæde kom imod Piils Hus*), stod en af Lauridz Kuld's Sønner i sin Vogn (sic.) og satte sig paa Havestangen (ø: Sidefjælen) og slog saa til ham over hans højre Arm med en Fork. Nu var Brødrene aabenbart helt desperate. Hans Rasmussen, tjenende i Kullerup, var ogsaa paa Vejen hjem fra Nyborg. Han var gaaende men fik Lov at sidde op hos Hans Clemmensen fra Refsvindinge**), der indhentede ham udenfor Avernakke Port. De anede intet af de Spektakler, der havde været, men fik dem snart at føle, thi da de kom vel op i Gyden, kom en af de rasende Brødre løbende mod dem med Forken og slog Hans Rasmussen over Ryggen, saa han maatte løbe tilbage til Byen igen.

Lidt senere havde Mads og Hans Kuld taget Stade ved Vindinge Vangeled og spærrede Passagen dør. Her var da heldigvis ingen Jørgen Portholder til at holde Justits!

Nu kom Rasmus Jørgensen fra Frørup kørende. Han havde givet Jørgen Paaske***) fra Vindinge

---

*) Piils Hus, der dengang var bortfæstet til Rasmus Hansen, nævnes i en Synsforretning af 1611 og var „slet forfalden och Husene vil nederbrødis och opbygis paa nye“. (Vinding Hs. Tingbog 1611 p. 76. — Nyborg Lens Regskaber: Jordebogen 1611—1612).

***) Hans Clemmensen i Refsvindinge var Gaardfæster under Ulfeldsholm (Holckenhavn). Jfr. Synsforretningen over hans Gaard i Vinding Hs. Tgb. 1611 p. 114 ff.

****) Jørgen Paaske var en af Kongens Husfæstere i Vindinge. Jfr. Synsforretningen over hans Hus i Vinding Hs. Tgb. 1611 p. 76.

Lov til at sidde med op. De havde begge været til Hovning, den ene for at hugge Ved, den anden for at køre Halm til Kvæget i Slottets Ladegaard.

Da de kom til Leddet, stod Jørgen Paaske af Slæden og gik igennem. Der saa han Brødrene staa indenfor, hver paa sin Side, og Hans Kuld slog ham straks tværs over Ryggen med sin Fork og for derpaa over til Rasmus Jørgensen og slog ham 2 eller 3 Slag med Forken og drev ham fra Leddet til Doritte Mortens Hus*).

Hans Madsen fra Lamdrup kom fra Ulfeldsholm (Holckenhavn), hvor han havde været i „sin Husbonds Bestilling“**). Da han saa de to drabelige Vogtere ved Leddet, spurgte han spagfærdigt, om han maatte slippe igennem, hvortil Brødrene svarede Ja, at han vel maatte køre igennem, men ej flere. Vel sluppen ud paa den anden Side, fik han Øje paa Jens Lang og nogle af Frøruppe Karle, der kom fra Arbejde paa Slottet. Han sagde da til dem, at dersom nogen vidste sig noget paa at staa (o: havde noget Mellemværende), da skulde de tage sig i Vare, thi der stod to Karle paa hin Side Leddet, hver med en Høfork. Jens Lang vendte da om og kørte hjem ad en Omvej gennem Niels

*) Doritte Morten Gasses Hus i Vindinge nævnes i Synsforretningen 1611 (Tgb. p. 75 ff.). 1619 maatte Hans Hansen i Vindinge bøde 12 Daler i Sagefald, fordi han havde besøvet Doritte Gasses Datter, „som gaær och tregger“. (Nyborg Lens Regnskaber a, 1619-20)

**) Hans Madsen tjente Mikkel Andersen i Lamdrup, men denne synes ikke at have været Fæster under Ulfeldsholm. Han nævnes i alt Fald ikke i Synsforretningen over denne Gaards Gods (Vinding Hs. Tgb. 1611 p. 114 ff.), ligesom Ulfeldsholms Jordebog 1588 ikke nævner Gods i Lamdrup. (Ny kgl. Saml. 4to, Nr. 658h).

Holms Gaard i Vindinge*), fordi han ikke igen vilde i Trætte med dem. Men Jørgen Krags Søn fra Frørup svarede, at de var saa tit kommen der igennem, de (o: Brødrene Kuld) fik endnu at lade dem komme igennem; de vidste dem intet paa at staa.

Men igennem kom de ikke, og nu begyndte det at trække op til alvorligere Uvejr. Flere Karle fra Frørup kom til fra Slottet, saasom Hans Willadsen**), Claus Andersen, Hans Pelleesen og Ebbe Povlsen***), der havde taget Per Dinesen med op i sin Slæde. Per Dinesen søgte først at indlede en fredelig Overenskomst, nærmede sig dristigt Leddet og bød „Godaften Karle!“ men fik Svaret: „Hvor haver I hjemme, I Skelm, og hvor hører I til?“ Per Dinesen svarede, at han hørte Dines Jeppesen til; men nu tabte de andre Frøruppe Karle Taalmodigheden og huggede ind, maaske for at forsvare Per Dinesen. Der blev et stort Slagsmaal med Næver og Forke. Hans Pelleesen og Rasmus Jørgensen, der vel var opildnet af de uretfærdige Hug, han nys havde faaet, var de drabeligste, men drøje Knubs vankede paa begge Sider.

Mads Kuld maatte først give op. Han var mere

---

*) Niels Holm i Vindinge var en af Niels Skinkel til Torup's Fæstere. (Tgb. 1611, p. 81.)

***) Hans Willadsen var Kongens Husfæster i Frørup.

***) Ebbe Povlsen var en af Kongens Husfæstere i Frørup. Jfr. Synsforretningen over „et grønt Hus (o: af Græstørv), som E. P. ibor“ i Vinding Hs. Tgb. 1611 p. 71 ff. 1605 maatte han svare 1½ Dlr. i Indfæstning af det Hus, „han nu ibor, for[di] han oplod det til Peder Rasmussen og saa beholdt det selv“. (Nyborg Lens Regnskab 1605—06: Gaardfæstning).

død end levende men reddede sig dog ind i Doritte Mortens Hus. Ogsaa Broderen, Hans, blev meget ilde tilredt; han fik tre blodige Slag i Hovedet, et for og to bag, et blodigt Slag paa højre Haand og Tommelfinger, nok et Slag paa den højre Arm mellem Haandled og Albue og et mellem Albue og Herde, et blodigt Slag paa højre Skulder og en Mængde Huller paa Klæderne. —

Efter denne Bedrift steg Frørupkarlene i deres Slæder igen og kørte uhindret hjem.

Der blev nu af Hans' og Mads' Fader, Laurids Kuld, der selv synes at have været til Stede i Vindinge, sendt Bud efter unge Jacob Badskær i Nyborg*) for at hjælpe Mads Kuld; men inden han kom, var Mads død af sin Bekomst. Intet Under, thi hans venstre Arm og Næsebenet var sønderslagen og han havde et slemt, blodigt Slag bag i Hovedet, som vist var slaaet med en Fork, desligeste havde han et Slag tværs over hans Isse og foroven hans Hovedpande. Han blev ført hjem til Maare og lagt i hans Kiste med blodige Slag og aabne Saar.

Men de Frøruppe Karle var ejheller sluppen gratis

---

*) I Nyborg levede dengang en Bartskær ved Navn Jacob Raven. Han var bl. Underskriveren af Fuldmagten for de 8 Mænd, der mødte paa Nyborg Borgerskabs Vegne ved Prins Christians Hyliding i Odense 1585, og begravedes i Nyborg 9. Dec. 1623. Rimeligvis er det hans Enke, Magdalene sl. Jacob Bartskær's, der senere ægtede Bartskær David Stege i Nyborg. Imidlertid kan han ikke være den ovenfor nævnte unge Jacob Bartskær, der muligvis var en Søn af ham, men derimod den gamle Jacob Bartskær, som omtales i et Tingsvidne af Nyborg Byting 1608 (i Nyborg Byfogedregnskaber 1609 ff.)

fra den Historie. Saaledes havde Rasmus Jørgensen faaet et Sting over sit venstre Øje af en Fork, et blaåt Slag paa hans venstre Herde, et blaåt Slag mellem Albuen og Haandleddet paa den højre Arm, og desuden var der stukket Hul paa hans Klæder og nok to Sting, et for paa hans Bryst og et paa hans Kjolærme.

Per Dinesen havde et ondt Slag i hans Hovede af en Fork, at det var baade blaåt og blodigt, nok et blaåt Slag under hans venstre Arm, og hans Klæder var igenemstukne.

Hans Pellesen havde faaet et blaåt Slag paa højre Arm samt et blaåt Slag bag mellem hans Herder, og havde han siden spøt Blod. Han var ogsaa stukket paa den højre Arm igennem Klæderne med en Fork.

Det var en krank Fest, de fik hos Lauridz Kuld i Maare. Da Julefreden var forbi, stævnedes han (30. Jan. 1611) paa egne og sin Søns, Hans Laursen [Kuld's], Vegne de haardeste af de Frøruppe Karle for Vinding Herredsting og førte 4 Synsmænd i Tinge, som berettede og gav tilkende, at de havde synet og set Mads Laursen [Kuld], som blev død, og Hans Laursen [Kuld], der var ilde medtaget (Jfr. ovenfor). Denne stod selv inden Tinge og gav et Par af Karlene fuld Skyld og Sag for hans Død, om han inden Aar og Dag ved Døden afgik, samt for Baardag (o: Slagsmaal, Overfald), Jordskub og Haardgreb, som de ham gjort havde.

De Frøruppe Karle førte herimod andre 4 Synsmænd, der bevidnede, i hvilken Tilstand de befandtes efter Slagsmaalet, og for modtagne Saar og Skade gav de Lauridz Kuld's Sønner, saavel den levende som den døde, Sag og Skyld. Desligeste kærede og klagede Per Dinesen, at for^{ne} Lauridz Kuld's Sønner laa i Vej og Sti for dem, saa at de ikke kunde fremkomme for

dem udi nogen Maade, førend de maatte gøre Nødværge. Dette bevistes ved mange Vidner.

Af den i Tingbogen indførte Vidneførsel fremgaar ikke, hvem Mads Kuld's egentlige Drabsmand var, og det kunde vel ogsaa være vanskeligt nok at faa Rede paa; men Undersøgelsen maa dog have ført til det Resultat, at Hans Pellesen udlagdes, thi i Tingbogen er under 3. April 1611 indført følgende:

„ORFEIDE*)

for Madz Dinesøn i Thange paa Hans Pellesøn i Frørup hans Wegne, att Lauridz Kuld i Maarud fremstoed her inden Thinge, som war rett Eptermaalsmand epther hans Søn [Madz]**) Lauridzøn Kuld,

*) eller Orfred : den Fred, som den dræbtes Eftermaalsmand forsikrer Drabsmanden, efter at Sagen er ordnet. Jfr. Danske Mag. 3. B. p. 191.

**) I Tingbogen staar Hans, ikke Mads, men dette maa sikkert være en Fejlskrift. Der er ingen Grund til at antage, at Hans senere døde af sine Saar; og selv om han 30. Jan. paa Tinge giver 2 af Frørupkarlene fuld Skyld og Sag for sin Død, om han dør inden Aar og Dag, saa er netop Hans Pellesen *ikke* nævnt mellem disse 2. Desuden indeholder Lensregnskabets Sagefaldsliste kun een Bøde for een af Lauridz Kulds Sønner, og i Ordfejden ovenfor udtales jo tydeligt, at det var den Søn, som Hans Pellesøn „dræbte og ihjelslog paa Vindinge Gade den Lørdag før Jul“, hvilket Udtryk næppe vilde være brugt, om han var død over en Maaned efter Slagsmaalet. Muligt men ikke rimeligt er det, at Fejlskriften findes i Vidneførslen, hvor det 5 Gange udtales, at det var Mads, der blev død. Den Hans Kuld, efter hvem der 1611 paa Vinding Herredsting indkaldes til Skifte (Tgb. p. 159), ved hvilken Lejlighed en Hans [Rasmusen] Kuld, [Selvejer] i Gislev Holme, optræder som befuldmægtiget for Arvingerne, kan ikke være identisk med ovennævnte Hans Kuld.

och kiendis att hand haffde annamid atton Rigsdal-
lers Boed aff forne Madz Diensøn paa forne Hans
Pellesøns Wegne och i Daug paa sine egne och paa
alle sin Slegt och Biurdz Wegne gjorde och gaff forne
Hans Pellesøn en fuld, fast, thrøg och vryggelig
Orfejde for thennom och theris Arffuinger, for fødde
och vfødde, till euig Thid for hans Søn forne [Madz]
Laurson, som hand |: dissuer |: drebte och ihiesloug
paa Windinge Gade den Løffuerdag for Juell nu
sist for forleden.

Och forplichted forne Lauridz Kuld sig paa sine
egne och paa forne sin Slegt och Biurdz Wegne, baade
paa fæderne och møderne Side, epeter denne Daug icke
att schade eller tiltale lade forne Hans Pellesøn
eller hans Arffuinger for thend Sag vdi nogen Maade,
men ehr (?) och schall werre och bliffue thennom emel-
lom en afftald, euig, wenlig och welforligt Sag epetter
denne Dag och dett vroggeligen att holdis schal i alle
Maader. Och dersom nogen opbryder eller *repe-
terer* dend Sag eller udj nogen Maade paachaler (!), tha
dett att giøre vnder ett fuld Oerbodemaall.

Heremod war forne Lauridz Kuld med alle sine
Slegtninger louglig tingkaldett och stoed med forne
Madz Dinesøn paa forne Hans Pellesøns Wegne
thill Wedermaalsthing.“

Saaledes endte Sagen. Foruden de 18 Rdlr. til den
dræbtes Fader maatte Hans Pellesen svare Kongen 3
Øksne i Sagefald*).

Yderligere Oplysninger om denne Sag kan næppe
fremskaffes. Vi faar intet at vide om Aarsagen til Brød-
rene Kuld's besynderlige Adfærd, der kom dem saa dyrt
at staa. Nærmest ligger det at antage, at de har hand-
let i Drukkenskab. Om noget gammelt Nag mellem dem
og de Frøruppe Karle tales intetsteds, tværtimod ud-

*) Nyborg Lens Regnskaber. a. 1610—1611.

trykker jo disse, at „de vidste dem intet paa at staa“. Desuden ydede Lauridz Kuld ikke Hoveri til Slottet, og Sønerne havde saaledes næppe Lejlighed til at komme i Berøring med Karlene fra Frørup.

Mærkværdig nok stod inden et Aars Forløb et nyt Slagsmaal ved et af Vindinge Vangeled, idet Rasmus Olsen fra Skiellerup, dør kom i Klammeri med to Mænd fra Rønninge, der slog ham to blodige Slag i Hovedet og fratog ham Økse og Fork*).

---

*) Vinding Hs. Tgb. 1611 p. 124.